

DECLARACIÓ DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS SOBRE ELS DRETS DEL POBLE CATALÀ

L'Institut d'Estudis Catalans

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC), acadèmia de les ciències i les humanitats, fundada el 1907, és la primera corporació acadèmica de les terres de llengua i cultura catalanes, membre de ple dret de la Unió Acadèmica Internacional des del 1922.

L'IEC és integrat per 186 membres numeraris o emèrits procedents de tot el territori lingüístic i 70 membres corresponents representatius de les relacions de la nostra institució amb la comunitat científica internacional, i compta amb 28 societats filials de tots els camps de coneixement, amb uns 10.000 associats en el conjunt del territori. Així mateix, té adherits 111 centres d'estudi locals, que mostren l'arrelament de la comunitat investigadora en tots els indrets del nostre àmbit cultural.

La comunitat de llengua i cultura catalanes, subjecte de drets nacionals

La comunitat de llengua catalana ha participat molt significativament al llarg de la història en el desenvolupament de la civilització europea, en tots els aspectes, des dels mateixos orígens dels pobles romànics. Avui, tant per les dimensions —milions de catalanoparlants— com pel dinamisme que té, reclama una consideració igualitària entre les llengües i cultures del món.

Les seves característiques s'adiuen amb els principis de la Carta de les Nacions Unides, que garanteix la igualtat de drets i l'autodeterminació dels pobles (article 1.2), i també, en el cas dels territoris que no han assolit la plena sobirania, el reconeixement dels interessos dels seus habitants, el respecte de la seva cultura i el desenvolupament progressiu del seu autogovern, d'acord amb les aspiracions polítiques que tenen (capítol XI). L'article 1 dels Pactes Internacionals de Drets Civils i Polítics i de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966) estableix que tots els pobles tenen el dret d'autodeterminació i, en virtut d'aquest dret, poden decidir lliurement el seu estatus polític i aspirar lliurement al seu desenvolupament econòmic, social i cultural.

La comunitat de llengua i cultura catalanes constitueix, amb tota evidència, una nació que mereix un reconeixement igualitari en el marc dels estats respectius en què s'inscriu, i també en el marc de la Unió Europea i de les Nacions Unides. Cadascun dels territoris en què es troba actualment fragmentada aquesta nació té el dret legítim i inalienable de decidir de quin estat vol formar part, tant si és l'Estat en què ara s'inscriu com si aspira a la construcció d'un estat específic diferent. Cap acció democràtica legítima no pot contradir i menys encara criminalitzar aquest dret dels ciutadans catalans. Ningú, en un marc polític democràtic, no pot decidir quina ha de ser la nació dels altres.

Per més que el nostre cas no és el d'una minoria nacional, sinó el d'una nació minoritzada, cridem l'atenció de tothom sobre la insuficiència de la protecció de les minories en el sistema polític internacional, que és incapaç d'impedir la greu contradicció que implica el fet que les majories estatals puguin decidir quin és el destí de les minories, i desposseir-les del seu dret a decidir sobre els recursos propis i sobre el futur de les llengües, les cultures i els territoris respectius, i anul·lar, d'aquesta manera, la primacia social que tota llengua i cultura mereix tenir en l'hàbitat propi. És massa limitada l'eficàcia de documents com la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals (1995), la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (1992) o la Recomanació 1735 de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa sobre el concepte de nació, del 26 de gener de 2006, el punt 12 de la qual afirma que és necessari adoptar una aproximació més tolerant en les relacions entre l'Estat i les minories nacionals, que culmini en l'acceptació genuïna del dret de tots els individus de pertànyer a la nació que senten que pertanyen, sigui en termes de ciutadania o en termes de llengua, cultura, tradicions i voluntat de pertinença.

Per què ara aquesta declaració

Ens trobem davant d'una conjuntura excepcional, en la qual coincideixen les tendències pròpies del procés de mundialització i les pressions de les majories estatals —i molt especialment al Regne d'Espanya— envers una homogeneïtzació lingüística i cultural completament contrària als principis de diversitat cultural sostenible que reclama l'interès general de les llengües i cultures de tot el món, i que propugnen els tractats internacionals i declaracions de la Unió Europea i de les Nacions Unides.

La involució política de l'Estat autonòmic espanyol mostra cada vegada tendències més adverses a la igualtat, tant en la consideració política de les nacionalitats i el respecte de la pluralitat lingüística i cultural, com en el sistema de finançament o en les inversions estatals. Nombrosos mitjans de comunicació fomenten la catalanofòbia, i acabem de veure com un Tribunal Constitucional anul·lava preceptes d'un Estatut d'autonomia no solament aprovat pel Parlament de Catalunya i les Corts Generals d'Espanya, sinó que fins i tot ha obtingut el plebiscit favorable del poble de Catalunya.

Aquesta situació posa en perill el nostre futur col·lectiu i l'esforç de cohesió de tota la nostra societat, i molt especialment del sistema educatiu, amb vista a integrar inclusivament en català i castellà milions de persones arribades d'altres terres de llengües i cultures diverses. Més del 40 % dels estrangers d'Espanya viuen a l'àrea de llengua catalana.

La nostra crida és lluny de qualsevol opció política partidista, que no correspon gens a una institució com la nostra. Neix de la consciència que constitueix una legítima intervenció responsable en els afers públics, i no pas en defensa de cap particularisme excoent, sinó ben al contrari, en afirmació dels principis universals més equitatius, justos i democràtics per a la convivència en la diversitat, com ho va ser la Declaració Universal de Drets Lingüístics proclamada a Barcelona l'any 1996.

Volem contribuir a un context internacional favorable per a totes les llengües i cultures del món, sabent que la nostra comunitat és un indicador de la credibilitat de les polítiques de respecte de la diversitat.

A qui ens adrecem

Ens adrecem, doncs, en primer terme i sobretot, al nostre poble, perquè sàpiga amb tota certesa que l'assisteixen els principis universals de justícia i no dubti a reclamar els seus drets d'autodeterminació i autogovern amb tota l'energia i la constància que calgui dins el marc cívic de la democràcia.

Ens adrecem als nostres representants polítics i a les nostres institucions d'autogovern, perquè assumeixin i mantinguin aquests drets i maldin per la consecució d'un estatus igualitari, dins o fora del marc estatal actual i en el context de la comunitat internacional.

Ens adrecem a la Unió Europea i a les Nacions Unides, perquè es comprometin activament amb els principis que proclamen sobre el respecte igualitari de la diversitat lingüística, cultural i nacional, i no tan sols per als milions d'europaus que es consideren de llengua, cultura i nació catalanes.

I ens adrecem a tots els qui aspiren a construir una societat europea i mundial equitativa i sostenible, respectuosa amb la diversitat lingüística, cultural i nacional, perquè comprenguin que la societat catalana és tan sols una mostra d'un procés que afecta el conjunt de la humanitat.

Barcelona, 3 de febrer de 2011